

УДК 378.013.42.091.212-054.6

Організація виховної роботи з іноземними студентами на засадах акультираційного підходу

Людмила Штефан,

доктор педагогічних наук, доцент,
Українська інженерно-педагогічна академія, Харків

Питання надання освітянських послуг іноземним громадянам з причини розширення міжнародного співробітництва є першочерговими у педагогічній науці. Певною мірою професійна підготовка цього контингенту у вищих навчальних закладах України є візитівкою якості вітчизняної освіти на світових теренах. Не останню роль при цьому відіграє організація виховної роботи іноземного контингенту, яка реалізується на основі комплексного підходу. Однак на сьогодні недостатньо вивчено методологічне підґрунтя цього процесу, що певною мірою гальмує адаптаційні процеси та негативно позначається на успішності навчання іноземців.

Увага науковців до проблеми організації виховної роботи іноземної студентської молоді є стабільною і такою, що розвивається по висхідній. Зокрема історичний аспект проблеми підготовки іноземних студентів у навчальних закладах України досліджує Л. Рибаченко, питання полікультурного виховання вивчають Е. Ананьян, В. Бойченко, Л. Воротняк, І. Лощенкова, А. Солодка та інші. Проблема соціалізації іноземних студентів — у центрі уваги О. Резван та Н. Грищенко. Активізувались ґрунтовні дослідження професійної підготовки іноземних громадян у межах дисертаційних робіт (О. Гуренко, І. Кушнір, Є. Степанов). Представляють інтерес дослідження різних

аспектів підготовки студентів-іноземців у вищих навчальних закладах (Н. Булгакова, Ю. Дорожкін, А. Крайнова, Л. Левчук, О. Малихін, О. Степаненко, В. Тарасенко, Н. Терещенко, Л. Хаткова, Н. Ушакова). У числі питань, що потребують поглибленого вивчення, знаходяться й питання організації виховної роботи серед іноземних студентів.

Мета статті полягає у визначенні особливостей організації виховних заходів як головних складових виховної роботи з іноземними студентами на засадах акультираційного підходу.

Як методологічне підґрунтя організації виховної роботи серед іноземних студентів нами було обрано культурологічний підхід. Культура як специфічна форма життєдіяльності завжди мала за одну з цілей виконання адаптаційної функції. Проблеми адаптації іноземних студентів традиційно знаходяться у числі найбільш важливих, тож звернення уваги до культури як умови формування виховного середовища для цього контингенту є правомірним.

Глобалізаційні суспільні процеси активізували взаємовплив культур різного типу. Відзначимо, що процеси проникнення одного виду культури в інший відомі вже давно. На тлі цього набуло вагомості таке культурологічне явище, як акультирація. Історичний аналіз показав, що воно виникло у межах культурної ан-

тропології на початку XX століття, де означало процеси безпосереднього культурного обміну різних культурних груп, у результаті якого змінювались парадигми кожної з них [4, с. 317]. Згідно словнику “Культура і культурологія” акультурація (acculturation — англ. неологізм) означає одночасний процес і результат взаємного впливу різних культур, при якому реципієнти переймають норми, цінності, традиції і таке інше у представників іншої культури, які виступають у ролі донорів [3, с. 45].

Гоюродні явище акультурації, на нашу думку, слід поширити й на процеси організації виховної роботи з іноземними студентами. Зосередимо увагу на виховних заходах як ключових формах її реалізації. Визначимось із особливостями застосування акультураційного підходу відповідно до умов нашого дослідження.

Специфіка виховного заходу, який будуватиметься на акультураційних підходах, полягає у тому, що у ньому повинні приймати активну участь як іноземні, так і вітчизняні студенти. Одні з них будуть донорами, а інші — реципієнтами. При цьому протягом проведення заходу ці ролі будуть змінюватись. Такий підхід забезпечує активізацію бінарних акультураційних зв'язків.

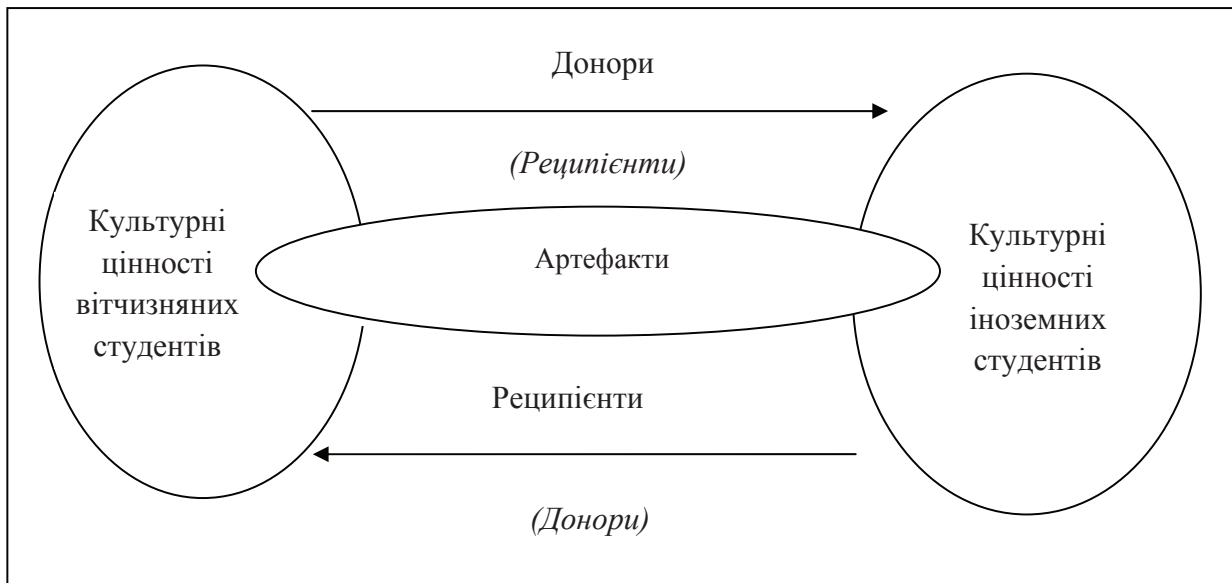
Головним результатом проведення таких виховних заходів є формування цінностей іноземного студента у нових умовах існування як бази швидкої та ефективної подальшої адаптації в українському суспільстві. Водночас відбувається формування ціннісного інтернаціонального підґрунтя й у вітчизняних студентів.

Згідно Новітньому філософському словнику “цінність — це духовне формоутворення, яке ... виступає критерієм оцінки дійсності людиною та джерелом смислоутворюючої основи людської дії” [2, с. 615 — 616]. Не можна не згадати тут Я.А. Коменського, який приділяв значну увагу ціннісним аспектам виховання, підкреслюючи, що його мета не буде до-

сягнута, якщо “душі усіх не будуть підготовлені до того, що відбувається у житті” [1, с. 405]. Систематизуючи цінності, які мають значення для особистості, С. Шмалей виділяє серед них вищі цінності (задаються параметрами фундаментальних явищ духовної культури), матеріальні й духовні цінності (виділяються у залежності від різних способів людської діяльності); економічні, правові, моральні та інші (виділяються залежно від характеру суспільних відносин і визначаються соціальними цінностями); індивідуальні, групові, класові, національні, загальнолюдські (розділяються на основі різних носіїв цінностей); термінальні (цінності-ідеали, цінності-цілі) та інструментальні (цінності-норми, цінності-засоби). В основі формування будь-яких із них знаходиться значимість тієї чи іншої субстанції, явища для особистості. Такими, на нашу думку, можуть стати артефакти, які слід використовувати під час проведення виховних заходів, організованих на акультураційній основі.

Артефакт, тобто будь-який штучно зроблений об'єкт, який має як певні фізичні характеристики, так і знаковий або символічний зміст [6, с. 37], виступає однією з характеристик культури. Такими артефактами у виховних заходах виступають знакові та предметні форми культури як носії соціально-культурної інформації як країни сьогоденного перебування іноземного студента, так і країни його походження. Модель ідеї організації виховного заходу для іноземних студентів на акультураційній основі наведено на рисунку.

Розглядаючи представлену модель як синергетичний конструкт, слід відзначити, що вона є дисипативною, оскільки практично не має стаціонарних станів і весь час змінюється у залежності від мети заходу та контингенту, який бере у ньому участь. До того ж стан моделі стимулюється її відкритістю, що передбачає зовнішні впливи, які матимуть флуктуаційний характер. Наголосимо, що зв'язки у цій моделі є варіативними і формуються

під впливом ряду випадкових факторів, а тому важко прогнозуються.

Шляхом опитування іноземних та вітчизняних студентів нами було з'ясовано, що саме артефакти найбільшою мірою впливають на емоційний стан особистості. Саме він значною мірою забезпечує якість та швидкість формування цінностей, оскільки виступає основною формою “переживання людиною свого відношення до предметів і явищ дійсності” [7, с. 754]. Водночас ми брали до уваги підходи С. Рубінштейна, який вважав, що емоція “зароджується із співвідношення — позитивного або негативного — результатів дії до потреби, яка виступає її мотивом, вихідним побудженням” [5, с. 558]. Ця теза стає підставою для застосування на виховному заході для іноземних студентів артефактів, які викликають не лише позитивні, але й негативні емоції.

Для організації виховного заходу для іноземних студентів на акультураційній основі слід чітко визначитись із наступними елементами:

- мета заходу, яка повинна передбачати вплив на формування особистості в умовах нового ціннісного підґрунтя країни перебування іноземного студента;
- сценарій заходу, який ґрунтується на основі бінарних акультураційних зв'язків;

- учасники заходу, до складу яких поряд з іноземними студентами обов'язково повинні входити і вітчизняні студенти;
- діяльність з реалізації сценарію;
- результат виховного заходу.

Практика застосування запропонованого підходу до організації виховних заходів існує в Українській інженерно-педагогічній академії, де протягом ряду років ведеться професійна підготовка іноземних студентів із різних країн. Найбільшу частку з них складають вихідці з Туркменістану.

Наведемо приклад реалізації виховного заходу для іноземних студентів на акультураційній основі з теми “Великі поети України та Туркменістану”. Мета заходу полягала у розширенні світогляду його учасників на основі ознайомлення з поетичним надбанням видатних поетів обох країн; формуванні адекватного відношення до культурних цінностей, які ці поети пропагували; позитивному впливі на виховання толерантності.

Під час проведення заходу використовувались такі артефакти, як тексти віршів Тараса Шевченка та Махтум-кулі; музичні твори на вірші цих поетів, які виконувались у супроводі гітари та традиційного двострунного туркменського музичного

інструмента — дутара; предмети побуту українського та туркменського народів.

Сценарій виховного заходу був введений, виходячи з необхідності ознайомлення вітчизняних студентів з творчим надбанням великого туркменського поета Махтум-кулі, а іноземних — з поетичною скарбницею великого сина українського народу — Тараса Шевченка. Водночас студенти заздалегідь готували вірші поетів протилежної сторони. Тож вірші Кобзаря лунали не лише українською, а й туркменською, грецькою, турецькою, російською мовами; а чарівна поезія Махтум-кулі, крім туркменської, була представлена й українською та російською мовами. Поетичні сторінки доповнювались музичними творами на вірші цих поетів, що посилювало їх емоційне сприйняття.

Як показали опитування студентів, таке взаємопроникнення культур значною мірою сприяє формуванню ціннісного відношення до культурного надбання різних країн, дозволяє краще порозуміти один з одним, відкриває приховані таланти.

У ході роботи було розглянуто можливість застосування акультураційного підходу до організації виховних заходів для іноземних студентів. Виходячи з цих позицій, було запропоновано втілення у виховний процес вищих навчальних заходів таких виховних заходів, які розроблялись би на основі взаємопроникнення вітчизняної та іноземної культур. Для посилення емоційного сприйняття культурного надбання у ході їх проведення пропонується активно використовувати артефакти.

Подальші дослідження будуть спрямовані на поглиблене вивчення артефактів як одного з вагомих каналів емоційного впливу на студентів та пошуку класифікаційних ознак для їх систематизації.

Література

1. Коменский, Я.А. Избранные педагогические сочинения / Я.А. Коменский. — М. : Педагогика, 1982. — Т.1. — 656 с.
2. Кондрашов, В. А. Новейший философский словарь / В.А. Кондрашов, Д.А. Чекалов, В.Н. Копорулина ; под общ. ред. А.П. Ярещенко. — Ростов н/Д : Феникс, 2005. — 672 с. — (Словари).
3. Культура и культурология: словарь / [сост. и ред. А.И. Кравченко]. — М. : Академический Проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2003. — 928 с.
4. Матвеева, Л.Л. Культурология : навч. посіб. / Л.Л. Матвеева. — К. : Либідь, 2005. — 512 с.
5. Рубинштейн, С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. — СПб. : Питер, 2004. — 713 с.
6. Хоруженко, К.М. Культурология. Энциклопедический словарь / К.М. Хоруженко. — Ростов-на-Дону : Изд.-во "Феникс", 1997. — 640 с.
7. Шапарь, В. Б. Новейший психологический словарь / В.Б. Шапарь, В.Е. Россоха, О.В. Шапарь ; под общ. ред. В.Б. Шапаря. — Ростов-на-Дону : Изд.-во "Феникс", 2005. — 808 с.

03.07.2015